

УДК 343.9.(46)

ФІКТИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ

Розвиток вітчизняної економіки супроводжується проявом багатьох негативних явищ, серед яких зростання обсягів протиправної господарської діяльності, як забороненої взагалі, так і здійснюваної з правопорушеннями встановленого законодавства, тінізація економіки, криміналізація фінансово-економічної сфери суспільних відносин. Масового поширення і особливої уваги в структурі скоєння злочинів в господарській сфері набуває вивчення проявів фіктивного підприємництва.

Негативні зміни в економічному та політичному житті суспільства залишають суттєві відмітки на формуванні напрямів протидії правопорушенням в економічному житті держави. Останнім часом в наукових публікаціях окрема увага приділяється питанням попередження фінансово-економічних злочинів. Значний внесок в дослідження фіктивного підприємництва і розслідування питань, пов'язаних з фінансовими злочинами здійснили такі науковці, як: А. Ф. Волобуєва Коновалова В. О., Лисенко В. В., Матусовский Г. А, Мельник О. О., Шепітько В. Ю. та ін. [1 - 6].

Наявність «фіктивного підприємництва» (іноді таке явище називають «псевдо підприємництво», «анонімні комерційні структури», «фірми-прокладки»), враховуючи його масштабність, має негативний вплив на створення конкурентного середовища і функціонування конкурентного бізнесу взагалі, а це веде до підриву економічної системи держави. На думку провідних аналітиків, кількість викритих злочинів у сфері із залученням так званих «фіктивних підприємств» (створених з метою покриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона) становить близько 5% від скоєних злочинних

діянь [7]. Зазначене правопорушення відрізняється великою латентністю, а виявлені факти протиправної діяльності є не завжди видимою частиною конкурентного бізнесу.

Негативними наслідками функціонування «фіктивних підприємств» для економіки стають такі [8]: стримування розвитку вітчизняного підприємництва; розпорошення бізнесу великих підприємств; недотримання бюджетами усіх рівнів податкових надходжень від великих підприємств через оптимізацію останніми власних податкових зобов'язань за «допомогою» «фіктивних підприємців»; дискредитацію спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва; часткове пенсійне забезпечення «фіктивних підприємців» - найманих працівників (які, переважно, не здійснюють необхідних доплат до суми єдиного податку для гарантування повного пенсійного страхування) і т.п..

Характерні ознаки шахрайства з фінансовими ресурсами різняться за різними видами злочинів. Найчастіше цей вид злочину учиняють у кредитно-банківській сфері, що певною мірою зумовлює значні суми наданих збитків. Предметом злочинного посягання є: банківський кредит - 88,2%; субсидії субвенції чи дотації – 8,1%; пільги щодо оподаткування – 3,6% [9]. У вчиненні злочинів за цими схемами можуть брати участь: представники підприємства, що є позичальником; фірми-постачальники (підприємство, що зобов'язується поставити товар, на оплату якого одержано кредит); банк, який надає кредит; організації посередники, що видали фіктивні гарантійні листи, страхові поліси чи виступили заставодавцями. Фіктивне підприємництво зумовлює комплекс негативних наслідків, що становлять економічну безпеку [8]. Пояснюється це недостатньою визначеністю господарського законодавства у даній сфері, існуванням значної кількості визначень і понять, які неоднозначно тлумачать явище фіктивного підприємництва, що протилежні за змістом і відповідності законодавству.

Підсумовуючи викладене, необхідно звернути увагу на те, що протидією появі та існуванню фіктивних підприємств, наявності економічних злочинів, тобто перешкодою цим явищам, повинен стати комплексний системний підхід і поєднання правоохоронних та профілактичних заходів щодо визначення пріоритетів економічного, науково-методичного, кадрового, матеріально-технічного забезпечення, інформаційно-аналітичного та нормативно-законодавчого.

Література: 1. Кримінальний процес України: загальна частина [Текст] : підручник / [Л. М. Лобойко та ін.] ; Донец. юрид. ін-т МВС України. - Київ : Дакор, 2015. – 171 с. 2. Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Юридична психологія: Академічний курс: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. - К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. - 424 с. 3. Криміналістика / Уклад.: В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А.Журавель та ін. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. – 155 с. 4. Матусовский Г. А. Экономические преступления: криминалистический анализ. — Харьков: Консум, 1999. — 480 с. 5. Проблеми та перспективи удосконалення протидії діяльності суб'єктів господарювання з ознаками фіктивності: монографія / [В. В. Лисенко, В. М. Попович, І. Є. Криницький та ін.], за ред. В. В. Лисенко. - К.: Алерта, 2012. - 298 с. 6. Мельник О. О. Стан протидії фіктивному підприємництву в Україні. / О. О. Мельник, К. М. Опак // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). - 2014. - № 1. - С. 88 - 90. 7. Марчук М. П. До питання протидії фіктивному підприємництву в Україні. // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). - 2013. - № 3(спец. вип.). - С. 88 - 98. 8. Шапіро В. С., Мотрюк А. Д. Стан та протидія фіктивному підприємництву в Україні. / В. С. Шапіро, А. Д. МОТРЮК // Інформація і право. - 2015. - № 2. - С. 144-151. 9. Чернявський С. С. Розв'язання проблеми протидії шахрайству з фінансовими ресурсами в банківській сфері. / С. С. Чернявський, С. В. Бондар // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ . - 2012. - № 1(3). - С. 84-93.